

SERRA D'OR

Entrevistes a Margarida Aritzeta
i Maria del Mar Bonet
Xènia Bussé i Miquel-Lluís Muntané

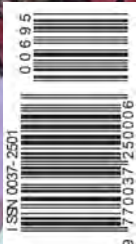
I el món va descobrir Catalunya
Francesc-Marc Álvaro

Neil Cowley, de Texas
a Santa Maria del Mar
Rosina Nogales

Les moltes vides d'en Titot
Miquel Pujadó

El teatre de Sarah Kane: culte,
provocador i brillant
Enric Ciurans

Miquel Porter i Moix, una pel·lícula
Tariq Porter

695

Novembre 2017 ■ 5,90 €

(Fotos: Luis Muñoz)

MARIA DEL MAR BONET

cinc dècades de màgia

per Miquel-Lluís Muntané

Per a molts, és la veu femenina més important que ha donat la cançó catalana. Projectada en la seva primera etapa pel mític col·lectiu Els Setze Jutges, ha interpretat amb igual encert la poesia culta i la popular, i ha immortalitzat en la nostra llengua temes clàssics de la cançó francesa («L'àguila negra») i nord-americana («Jim»), dins d'un univers musical dúctil, però sempre coherent. Maria del Mar Bonet (Palma, 1947) ha estat reconeguda, al país i a fora, com una artista de gran talent i sensibilitat, la qual cosa li ha valgut, entre altres guardons, la Creu de Sant Jordi (1984), el Premi Nacional de Música (1992), el Premi Ramon Llull (1999), el Premi Luigi Tenco (2003), la Medalla d'Or de la Ciutat de Barcelona (2006), la Medalla de Oro al Mérito en las Bellas Artes (2010) i el Premi Internacional Cubadisco (2011).

El present any 2017, en l'efemèride de complir cinquanta anys de carrera musical, ha publicat el disc *Ultramar* i ha aparegut a les llibreries *Intensament*, un complet i acurat treball, del qual és autor el periodista Jordi Bianciotto, que repassa a fons la trajectòria de l'artista.

Parlo amb Maria del Mar Bonet un migdia calorós de primavera, entre les parets policromes del Tradicionàrius gracienc, aquest espai que, sota el guiatge del mestre Jordi Fàbregas, ha hostatjat tantes vetllades memorables dels nostres millors artistes de la música popular. M'apareix relaxada, de bon humor, feliç per tantes coses bones com ha viscut al llarg d'aquests cinquanta anys que, segons diu, «han passat volant», però, ahora, amb l'empenta de sempre per tirar endavant nous projectes i nous compromisos. I amb la seva veu càlida, amb lleus inflexions del parlar mallorquí —aquesta veu que ha enamorat tants públics d'arreu del món—, ho explica per als lectors de «Serra d'Or».

Per començar, volia preguntar-te sobre el llibre *Intensament*, que t'ha dedicat en Jordi Bianciotto amb motiu d'aquests cinquanta anys de carrera musical. La constatació de tanta feina feta, de tants noms com hi apareixen... quines sensacions et produeix?

Aquest llibre és el resultat d'una feina que hem anat fent a poc a poc, després de moltes hores de converses, recordant coses. Cada vegada que jo venia per Barcelona aprofitàvem tardes i tardes per treballar sobre aquesta vida d'escenaris... I en Jordi és un bon investigador, que ha posat sobre la taula temes dels quals ni em recordava. Em sembla molt interessant la manera com ha plantejat el llibre. El treball s'ha centrat molt en un repàs disc per disc, que d'això sí que jo me'n recordava bé, de com va anar cada treball discogràfic, de la història de cada enregistrament... Hem seguit aquest mètode i ha anat bé. M'agrada molt com ha quedat. En Jordi té una escriptura molt atractiva i fa que el llibre resulti amè, gairebé que no el puguis deixar.

En els anys en què vas començar a cantar, en aquella societat dels anys seixanta, l'horitzó que podies imaginar era molt diferent de com ha estat en la realitat?

La veritat és que sí. La vida sempre ens demostra que no hi ha res escrit i que tot pot canviar moltíssim. D'una manera utò-

pica, tendim a imaginar certes coses, però després la realitat te les transforma. En aquell temps es respirava una gran il·lusió per guanyar les llibertats, perquè els partits polítics poguessin sortir de la clandestinitat; hi havia una gran eferescència. En aquells anys teníem la sensació que, acabada la dictadura, en un context de llibertats polítiques, es valoraria més la diversitat, les cultures diferents de l'Estat... Que no hagi estat així em va decebre bastant, perquè crec que és una gran equivocació. Els mitjans de comunicació d'àmbit espanyol fan molt poc cas a la cultura catalana, a la gallega, a la basca... I això ha generat molta desil·lusió, perquè confiàvem que en democràcia, i especialment pel que fa als partits d'esquerra, les coses serien d'una altra manera.

I pel que fa al terreny específic de la cançó, suposo que també esperaves un panorama més favorable...

És clar, una cosa va lligada amb l'altra. Esperàvem veure la cançó d'autor, la cançó lligada amb la poesia i amb les tradicions, molt més present en els mitjans de comunicació. I també confiàvem que els dirigents polítics mostrarien més interès per la cultura... En tot cas, jo no soc, ni he estat mai, una persona propensa al desànim, i si no s'acompleixen unes expectatives determinades, doncs busco els camins i les maneres d'aconseguir-les. És el que he fet sempre.

I t'han criticat, o t'han retret, gaires vegades el fet de cantar en català?

Bé, de comentaris del tipus «Llàstima que no cantis en castellà o en anglès...» n'he hagut d'entomar bastants, ja des del començament... Però he procurat interpretar-ho en positiu: si em fan aquest plantejament és que em deuen considerar una bona cantant; si no, no m'ho dirien. Jo els dono les gràcies, però els explico que vull expressar-me d'una manera natural, i per a mi la manera natural d'expressar-me és fer-ho en la meua llengua. Jo no canto en català per anar contra ningú; al contrari, durant la dictadura eren les autoritats que anaven contra els qui el fèiem servir per a expressar-nos. Excepcionalment, he fet alguna incursió en altres llengües: he cantat García Lorca en castellà, per exemple, i també he cantat en gallec... Però el conjunt de la meua obra l'he fet en català i sempre serà així, perquè crec que s'ha de cantar des de l'ànima i l'única manera de fer-ho és en la llengua pròpia de cadascú.

Un tret distintiu de la teua carrera ha estat el de la diversitat de registres, des de cançons tradicionals de treball fins al blues, passant per la cançó francesa...

És cert, i és així perquè sempre que se m'ha plantejat la possibilitat de cantar algun tema que m'ha semblat interessant he pensat que valia la pena fer-ho perquè de tot se n'aprèn, i perquè trobo molt bonic compartir cançons d'altres tradicions culturals. La part més gran del meu treball l'he dedicat a la Mediterrània i no m'he sentit gens allunyada de la música popular del nord d'Àfrica, de Grècia o de l'Alguer perquè, d'alguna manera, totes aquestes cançons que formen part del paisatge mediterrani també formen part del paisatge de Mallorca. M'encanta la sensació d'anar a Tunísia, o a Egipte, i sentir cançons de treball que s'assemblen d'una manera sorprenent a les cançons de treball mallorquines, i ens ajuda a entendre com neixen les cançons... Per tot això, entrar en terrenys musicals nous no m'ha fet mai mandra; al contrari, sempre ho he viscut com un repte estimulante. També és veritat que he procurat portar les cançons una mica al meu terreny; mai no he pretès, per exemple, cantar «Jim» tal com ho feia Billie Holiday, sinó interpretar-la a la meua manera. Potser és aquí on hi ha l'originalitat.

I també has treballat amb molts músics d'estils i de procedències molt diverses, i has sovintejat les col·laboracions amb artistes plàstics, amb ballarins, amb poetes... Què t'ha aportat, tota aquesta diversitat?

Jo soc una persona molt oberta, que pinto, per exemple, i que quan pinto ho visc com una manera d'expressar-me igual que quan canto, però a través dels colors. En el fons, tot ve a ser el mateix, són maneres d'expressar-se artísticament. Quant als poetes, és que la poesia per a mi és molt important, sempre ho ha estat. He cantat Maria Antònia Salvà, Costa i Llobera, Verdaguier, Rosselló-Pòrcel, Vinyoli, Martí i Pol, Blai Bonet, Estellés... M'hi he dedicat molt, als poetes. De fet, la poesia és el gènere que més llegeixo i rellegeixo, i sento que m'aporta molt, és tot un camí de vida. De petita ja en llegia, a casa i a l'escola. La poesia em sembla l'alquímia de la literatura; per a mi, en un bon poeta hi ha la condensació de les millors virtuts d'un escriptor.

Com valoreu el paper que van tenir Els Setze Jutges i quin record tens de la teua participació en aquell col·lectiu?

El paper que van tenir és importantíssim, formen part de la història de la música d'aquest país. Quan m'hi vaig incorporar ja feia temps que ells feien camí, un camí de molts escenaris, d'obrir forat enmig de moltes dificultats. Jo vaig entrar-hi a l'última etapa, de manera que a mi, juntament amb en Rafael Subirachs i en Lluís Llach, ens deien «la novíssima cançó». Els va fer gràcia que jo cantés cançons tradicionals dels Països Catalans; al grup no hi havia ningú més que fes aquesta mena de repertori. En el terreny personal, per a mi va ser un temps molt feliç; tenia tot just disset anys quan els vaig conèixer; venia d'una ciutat com Palma, que aleshores era una ciutat molt tancada, i ells em van obrir tot un món. Jo he dit de vegades que sense ells probablement no m'hauria dedicat a cantar, sinó a la ceràmica i a la pintura. Em van ajudar molt i em van ensenyar moltes coses; per a mi van ser una veritable escola. En aquell

«Els mitjans de comunicació d'àmbit espanyol fan molt poc cas a la cultura catalana, a la gallega, a la basca... I això ha generat molta desil·lusió.»

«Crec que s'ha de cantar des de l'ànima i l'única manera de fer-ho és en la llengua pròpia de cadascú.»

moment en què els espais de llibertat eren tan escassos, Els Setze Jutges n'anaven obrint amb les seves actuacions per tot el país.

En temps de balanç, suposo que et recordes d'una manera especial de moltes persones que han tingut una incidència decisiva en la teva trajectòria artística...

És clar. En primer lloc, la meua família, que des del principi mai no em va posar obstacles, sinó que es van interessar pels meus projectes i em van donar tot el suport que van poder. El meu germà, que va ser qui va entrar en contacte, en un festival de música, amb Els Setze Jutges. I després, tots els meus mestres, els companys de cançó, músics com en Ros Marbà, que em va fer el primer disc; l'Enric Gispert, que m'insistia que no deixés mai de cantar cançons populars... Les professores de cant, com la Carme Bustamante; els músics que m'han acompanyat en tants concerts al llarg de tots aquests anys, i que són un col·lectiu molt generós, capaç de posar el seu talent i els seus coneixements al servei del cantant... Tots han tingut un paper molt definitiu en la meua carrera. I el públic, és clar, que és com un mirall en el qual et reflecteixes. Si he pogut cantar tots aquests anys és perquè he tingut un públic fidel que m'ha fet sentir estimada.

Com veus, des de la teua experiència, el moment actual de la cançó en català i les seves perspectives per al futur?

Sempre hi ha dificultats, però, en general, el futur el veig amb optimisme, perquè hi ha molta gent que canta en la nostra llengua. Trobo molt estimulant el fet que es van renovant les generacions i continuen sorgint, arreu de les terres de parla catalana, nous cantants amb coses interessants a dir, i que treballen amb la poesia, i amb cançons de tots els temps... També m'agrada molt de constatar que han sorgit un bon nombre de dones amb una veu magnífica, i amb molta qualitat. Després, hi ha grups molt interessants, molts dels quals, encara que es presentin sota l'etiqueta del rock, en realitat són baladistes, que canten els seus temes; per tant, més enllà de les etiquetes, no deixen de fer cançó d'autor. Hi ha molta gent que fa bé les coses i, el que és més important, tenen un públic que els segueix, que va als concerts.

Pel que fa als projectes de futur, t'agrada organitzar-te d'una manera sistemàtica o ets més d'anar gestionant les coses tal com van sortint?

No m'agrada organitzar-me gaire el futur, perquè la vida m'ha donat moltes alegries en forma de sorpreses. Per exemple, el fet de trobar-me amb músics de Tunísia va ser una casualitat; ens vam conèixer en un recital que vaig fer a Marsella, vaig coincidir amb ells i vam quedar encantats els uns amb els altres. Em van convidar a cantar al seu país, i després ells van venir aquí, a través d'un programa de televisió que dirigia l'Àngel Casas. Va néixer una gran amistat que encara dura. I coses així m'han passat moltes vegades, com quan vaig conèixer el Nacho Duato, que ha fet coreografies amb cançons meves, i amb qui després hem fet moltes col·laboracions, gires senceres, hem anat fins i tot a Rússia i al Japó... M'agrada anar tei-

xint els projectes a mesura que van sorgint les opcions, sense preveure-ho gaire. Ara estic treballant en uns quants discos que vaig preparant com fa un pintor que té diversos quadres en procés d'elaboració i ara n'agafa un, ara un altre... De moment tinc molts projectes per anar continuant, i ja veurem fins on em porta la vida.

«La vida sempre ens demostra que no hi ha res escrit i que tot pot canviar moltíssim.»

«Trobo molt bonic compartir cançons d'altres tradicions culturals.»

«Per a mi, Els Setze Jutges van ser una veritable escola.»